

De Heer P. CRAHAY

Directeur van de Directie voor
Monumenten en Landschappen
Ministerie van het Brussels
Hoofdstedelijk Gewest - BROH
CCN-Vooruitgangstraat 80, bus 1
1035 Brussel

Brussel,

U/Ref: SD/2078-0025/01/2006-029PR
O/Ref: gm/EVR2.30/s.429
Bijlage : /

Mijnheer de Directeur,

Betreft : EVERE. Onze-Lieve-Vrouwlaan 135. Van Ooteghembebouw (Arch. Willy Van Der Meeren). Identieke vervanging van de ramen. **Principeadvies.**
Dossier behandeld door Stephane Duquesne.

In antwoord op uw brief van 22 januari 2008, ontvangen op 23 januari, hebben wij de eer u te melden dat onze Commissie tijdens haar vergadering van 20 februari 2007 over hoger vermelde aanvraag volgend advies heeft uitgebracht.

De Commissie bracht op 21/02/2007 een ongunstig eensluidend advies uit over de vervanging van de ramen van het boven vermeld gebouw door nieuwe modellen die de oorspronkelijke zouden nabootsen. Dit ongunstig advies werd gemotiveerd door het feit dat aan de aanvraag geen grondig vooronderzoek vooraf ging naar de bewaringsstaat van de ramen, noch naar de wijze waarop ze oorspronkelijk ontworpen, gemonteerd en geplaatst werden. De Commissie vroeg deze aspecten toen nader te documenteren en op de eerste plaats de mogelijkheden te onderzoeken om de ramen, die een zeer betekenis onderdeel vormen van het beschermd gebouw, te behouden en te restaureren. Naar aanleiding van dit advies werd stelde een schrijnwerkersbedrijf een offerte op voor de restauratie van de ramen, echter voor een bijzonder hoog bedrag. Hoewel de eigenaars aanvankelijk de restauratieoptie niet verwierpen, kwamen ze hier achteraf op terug. Verschillende van de door hen gecontacteerde schrijnwerkers stelden immers de zin van een restauratie in vraag en pleitten voor een volledige vervanging van alle ramen. De vraag naar de mogelijkheid om de ramen alsnog op identieke wijze te vervangen wordt bijgevolg vandaag opnieuw aan de Commissie voorgelegd.

De Commissie besprak die vraag een eerste maal tijdens haar vergadering van 6 februari 2008 en meende dat ze hierop geen gemotiveerd antwoord kon geven in afwezigheid van het onderzoek naar de opbouw en bewaringsstaat van de ramen. Aangezien ze die informatie onontbeerlijk achtte om zich met volledige kennis van zaken over de principeaanvraag te kunnen uitspreken, nam ze tijdens de plenaire zitting van 6 februari jl. de beslissing om zelf dit onderzoek ter harte te nemen. Hiertoe nam ze contact op met het studiebureau Examino dat reeds onderzoek verrichtte naar het oeuvre van

Van Der Meeren. Dit bureau was bereid binnen een korte termijn een expertiseverslag op te maken over de ramen. Hiertoe werd ter plaatse en in het archief Willy Van Der Meeren onderzoek verricht (UGent) . Er werd ook een vergadering ter plaatse belegd met de vertegenwoordigers van de KCML (plaatsbezoek van 12/02/08). De resultaten van de expertise werden op 19/02/08 ingediend bij de KCML en overgemaakt aan de verslaggevers van de KCML en de DML. De Commissie onderzocht het expertiseverslag tijdens haar plenaire zitting van 20/02/08.

Uit het verslag van het studie bureau blijkt dat de ramen niet in danig slechte staat zijn dat hun restauratie onmogelijk of zinloos zou zijn. Dit wordt ook bevestigd door de bevindingen ter plaatse van de verslaggever van de Commissie. De ramenensembles zijn opgebouwd uit stijl- en regelwerk en vervaardigd uit een zware harshoudende vette houtsoort van goed kwaliteit (dichte groeiringen), mogelijk pitchpine (een houtanalyse zal hierover nog uitsluitsel geven). Het houten kader, dat een de ruwbouw is bevestigd, rust onderaan op een metalen I-profiel. Op dit profiel steunen de doorlopende stijlen ; de brede verdeelregels en smalle tussenregels zijn tu
47ssen de stijlen geplaatst en verlijmd. Alleen de brede regels zijn voorzien van een condensgootje. Het glas werd vastgezet met nagels en dichtgekit met oliemastiek.

Ondanks hun oriëntatie (zuidelijk) blijkt het hout na 56 nog in vrij goede staat te zijn. Algemeen genomen is het bovenste deel van de raamgehelen (boven de deur) het best bewaard en vertoont vooral de onderste zone conserveringsproblemen. Zo is onder meer de oliemastiek verduurd en wordt ze, zoals de verf, afgestoten door het harshoudende hout. Hierdoor ontstaat een shadebeeld dat waarschijnlijk minder ernstig is dan het uitzicht laat vermoeden. De smalle tussenregels blijken het meest aangetast, in het bijzonder aan de verbindingpunten met de stijlen. Zij kunnen echter zonder problemen worden uitgenomen en vervangen door nieuwe elementen. De verbindingpunten kunnen bovendien verstevigd worden d.m.v. injectie of door ze op te spannen met fijne hardhouten spieën.

Zoals het expertisebureau, komt de Commissie eveneens tot het besluit dat een volledige vervanging van de ramen zich niet opdringt en zelfs af te raden is. De moeilijkheid om vandaag de kwaliteit van het bestaande hout te evenaren zou het nieuwe raamgeheel immers mogelijk minder duurzaam maken dan de bestaande ramen (na restauratie). De Commissie spreekt zich dan ook uit tegen de vervanging en voor de conservatie/restauratie van de bestaande ramen, hetgeen vandaag een haalbare optie blijkt, die bovendien ook financieel voordelig kan zijn. Immers, de reeds bestaande offerte blijkt in het licht van bovenstaande bevindingen exorbitant hoog; na consultatie van een andere firma door de KCML bleek immers dat de prijs uit die offerte tot minder dan de helft zou kunnen herleid worden (zie offerte cvba-Profiel voor de restauratie van één raamgeheel – zonder beglazing). De Commissie meent dat de vervanging van de enkele beglazing door gelaagd glas geen bezwaar vormt bij die restauratie, mits geverifieerd wordt dat de raamkaders het extra gewicht kunnen dragen. Het expertiseverslag omvat ook een eerste kleuranalyse. Het spreekt voor zich dat het bij de restauratie aangewezen is om tot de oorspronkelijke kleurstellingen terug te komen. Ook bepaalde latere wijzigingen kunnen hierbij tot de oorspronkelijke staat worden teruggebracht.

Teneinde de omvang van de restauratie van één raamgeheel nauwkeurig te kunnen evalueren, meent de Commissie echter dat nog verder vooronderzoek dient te gebeuren. Hiertoe zou één raamgeheel op gedetailleerde wijze opgemeten moeten worden en de schadepatronen nauwkeurig geïdentificeerd en gelokaliseerd. Op die manier moet eenduidig en nauwkeurig bepaald worden welke onderdelen hersteld, verstevigd en eventueel vervangen moeten worden en welke behandelingen de ramen moeten ondergaan om hun oorspronkelijke uitzicht te herstellen en hun behoud op lange termijn te

verzekeren. De Commissie heeft besloten dit verdere vooronderzoek (gedetailleerde opmeting van een raamgeheel, analyse van de schade patronen en gedetailleerd behandelingsvoorstel) eveneens ter harte te nemen en toe te vertrouwen aan hetzelfde expertisebureau.

Met de meeste hoogachting,

G. MEYFROOTS
Adjunct-secretaris

J. DEGRYSE
Voorzitter